

Futbol Kaleci Antrenörlerinin Kendi Algılarına ve Çalıştırdıkları Kalecilerin Algılarına Göre Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi: İstanbul Gelişim Ligi'nde Bir Karma Yöntem Çalışması

Melih KESKİN[†], Aysel PEHLİVAN¹, Yeşim ALBAYRAK KURUOĞLU¹,
Gökçe AKIN¹

¹Haliç Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, İstanbul.

Araştırma Makalesi

Gönderi Tarihi: 18/08/2023

Kabul Tarihi: 12/12/2023

Online Yayın Tarihi: 31/12/2023

Öz

Bu çalışma, futbol kaleci antrenörlerinin kendi algılarına ve çalıştırdıkları kalecilerin algılarına göre liderlik özelliklerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı, karma araştırma yöntemi desenlerinden eş zamanlı paralel desen kullanılmıştır. Kaleci antrenörlerinin algıları nitel yöntemle, çalıştırdıkları kalecilerin antrenörleri hakkındaki liderlik algıları ise nicel yöntemle incelenmiştir. Çalışmaya Türkiye Futbol Federasyonu İstanbul Gelişim Ligi'ne katılan futbol takımlarında görev yapan sekiz (8) kaleci antrenörü ve çalıştırdıkları otuz sekiz (38) kaleci gönüllü olarak katılmıştır. Kalecilere, antrenmandan önce "Spor İçin Liderlik Ölçeği" (Toros ve Tiryaki, 2006) uygulanmış, eş zamanlı olarak diğer bir araştırmacı tarafından, kaleci antrenörlerine, araştırma grubunun hazırladığı nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları sorulmuş, verdikleri cevaplar kayıt altına alınmıştır. Bundan sonra araştırmacılar tarafından düz metne çevrilen görüşmeler, içerik analizi yöntemiyle çözümlenerek, ana kategorilere ve bu kategoriler altında ortaklaşan kodlara ulaşılmıştır. Spor İçin Liderlik Ölçeğinde kalecilerin ortalama puanının en yüksek olduğu alt boyut, otokratik davranış alt boyutu (± 3.46), en düşük olduğu alt boyut ise eğitmen öğretici davranış (± 1.55) alt boyutudur. Bu araştırmaya göre, sporcuların antrenörlerini otokratik olarak tanımlamaktadır. Antrenörler ise kendilerini eşit ve adil, pozitif iletişim kuran, hata önleyen, geri bildirim alan olarak tanımladılar. Sonuç olarak, kaleci antrenörlerinin kendi liderlik özelliklerine dair algıları ile, kaleci sporcuların antrenörlerinin liderlik özelliklerine dair algılarının uyumadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Kaleci, Kaleci antrenörlüğü, Liderlik özellikleri, Karma araştırma

Examining the Leadership Characteristics of Football Goalkeeper Coaches According to Their Own Perceptions and the Perceptions of the Goalkeepers They Coach: A Mixed Method Study in the Istanbul Development League

Abstract

In the present study was conducted to determine and compare the leadership characteristics of football goalkeeper coaches according to their own perceptions and the perceptions of the goalkeepers they coach. In the research, a simultaneous parallel pattern was used from the mixed research method patterns, in which qualitative and quantitative research methods were used. The perceptions of the goalkeeper coaches were examined with qualitative method and the leadership perceptions of the goalkeepers they coach about their coaches were examined with quantitative method. 8 goalkeeper coaches working in football teams participating in the Turkish Football Federation Istanbul Development League and 38 goalkeepers they coached participated in the study voluntarily. The "Leadership Scale for Sport" (Toros & Tiryaki, 2006) was administered to the goalkeepers before the training. Another researcher asked the goalkeeper coaches questions in a semi-structured interview form and their answers were recorded. The interviews were analyzed by content analysis method and the main categories and codes under these categories were reached. As a result, the sub-dimension with the highest mean score was autocratic behavior (± 3.46), and the sub-dimension with the lowest mean score was instructive behavior (± 1.55). According to this study, athletes define their coaches as autocratic. Coaches defined themselves as equal and fair, communicating positively, preventing mistakes and receiving feedback. In this context, it was determined that coaches' perceptions of their own leadership qualities and athletes' perceptions of their coaches' leadership qualities did not match.

Keywords: Football, Goalkeeper, Goalkeeper coaching, Leadership traits, Mixed research

[†] Sorumlu Yazar: Melih Keskin, E-posta: keskin.melih34@hotmail.com

GİRİŞ

Geçmişten günümüze spor branşları arasında önemli bir yere sahip olan futbol sektörünün, oluşmasında ve sürdürülebilmesinde sistematik yapının rolü ön plana çıkmaktadır. Büyük bir endüstriye dönüşen bu yapının temel taşlarını oluşturan sporcuların belirli bir metot ve çerçevede eğitilmesi, sektöre kazandırılması devamlılığın sağlanabilmesi açısından önem arz etmektedir (Ongan ve Demiröz, 2010). Sporcuların, altyapıdan başlayarak A takım seviyesine ulaşınca kadar ki geçen sürede gelişimlerinin sağlanmasında antrenörlere ihtiyaç duyulmaktadır (Kubat ve Yıldız, 2022).

Antrenörler; eğitimci, öğretici, tecrübe aktarıcı, motivasyon sağlayıcı, özgüven aşılayıcı gibi özellikleriyle sporun en önemli aktörlerindedir (Güllü ve Donuk, 2019). Antrenörler, sporcuların büyüme, gelişme, olgunlaşma ve öğrenme gibi kritik süreçlerindeki gelişimlerinde ve spor hayatlarında önemli bir yere sahip olmaları nedeniyle antrenörlük mesleğini icra edecek kişilerin sosyal etkileşim becerilerinin üst düzeyde olması beklenmektedir (Spracklen, 2009). Ülkemizdeki antrenör sayısının, çalışma koşul ve şartları içerisinde rekabetçi bir ortamı da beraberinde getirmektedir (Yorulmazlar, 2021).

Almanya ve Türkiye'deki altyapıları karşılaştırmalı olarak inceleyen araştırmacılar Sunay ve Kaya (2018) Almanya'daki altyapı antrenörlerinin Türk antrenörlere göre daha donanımlı olduklarını, yaptıkları işin bilincinde, yetenek seçiminde adil bir tutum içerisinde olduklarını, malzeme ve donanım bakımından da Almanya'nın Türkiye'ye göre daha önde olduğu saptamışlardır. Benzer bir çalışmada Çevik ve Onağ (2019), altyapılardaki tesisleşmedeki plansızlık ve düzensizliğin yanı sıra sporcuya verilen değer azlığından ve antrenör eğitimlerinin altyapıdan futbolcu yetiştirme noktasında yetersiz olduğu yönünde bir sonuca varmışlardır.

Sporu yöneten kişilerin ve antrenörlerin sporcularına karşı liderlik vasfını taşımaları gerektiği de bir gerçektir. Bu durum, antrenör – sporcu ilişkisi içerisinde değerlendirildiğinde sporcuların gelişimlerinden, performanslarına kadar birçok unsur üzerinde etkilidir (Çik ve Küçük, 2019). Birçok alanda olduğu gibi spor alanında da hedefe ulaşılması noktasında etkili liderliğin önemi bir hayli fazladır (Güngörmüş, 2010). Ortak temalar halinde kategorize edilmekte olan liderlik özelliklerinin anlaşılması ve anlamlandırılması için olumlu ve olumsuz bakış açıları gerekmektedir (Sejeli ve Mansor, 2015).

Güzel, Onağ ve Özbey (2013) futbol antrenörlerine yönelik olarak yaptıkları çalışmalarında antrenörlerin liderlik stillerinin takımları özelinde, iletişim uyum ve takım birlikteliğini arttırdığı sonucuna varmışlardır. Antrenörlerin, hızlı değişim ve gelişim gösteren futbol sektörü içerisinde kendilerinde var olan özelliklerini geliştirebilmeleri ve gelişimlerini sağlayabilmeleri için güncel çalışmaları takip etmeleri, mesleki bilgi ve becerilerini güncel tutmaları ve hatta yeri geldiğinde bilimsel nitelikteki çalışmalara katkı vererek destek olmaları gerekmektedir (Sipahi ve Donuk, 2010).

Lider antrenör, ekibiyle iyi bir iletişim içerisinde olmalı, farklı ortam ve koşullara karşı sporcularını hazırlamalı, onları yetenek ve kapasitelerini en iyi şekilde kullanmaları yönünde motive etmelidir (Bozdağ ve Ergin, 2021). Antrenörlerin, sportif bilgi ve becerilerinin yanında etkili liderlik özelliklerinin de sergilenmesiyle birlikte yüksek performans kaçınılmaz

olmaktadır. Antrenörlük mesleğini icra edecek olan kişiler, sahip oldukları liderlik stillerini bilmeli ve gerektiğinde sporcularının ihtiyaçlarına göre liderlik tarz, tutum ve davranışlarında değişiklik yapabilmelidirler (Terlemez, 2019).

Futbol oyununda kaleciler, saha içerisindeki pozisyonu ve görevleri itibarıyla farklı bir yere sahiptir. Bu farklılık mevkisel açıdan ayrı değerlendirilmeyi zorunlu kılmaktadır (Yıldız ve Saygın, 2005). Bu araştırmanın önemi; kaleci ve kaleci antrenörleri ayrı bir araştırma grubu olarak ele alınmıştır. Kaleci antrenörlerinin kendi liderlik özelliklerini tanımlaması ve kaleci sporcunun algıladığı antrenörünün liderlik özelliğinin, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma desen çalışmasıyla derinlemesine incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma araştırma yöntemi desenlerinden eş zamanlı paralel desen kullanılmıştır. Kaleci antrenörlerinin algıları nitel yöntemle, çalıştırdıkları kalecilerin antrenörleri hakkındaki liderlik algıları ise nicel yöntemle incelenmiştir (Atalay-Mazlum ve Mazlum, 2017; Mackey ve Bryfonski, 2018).

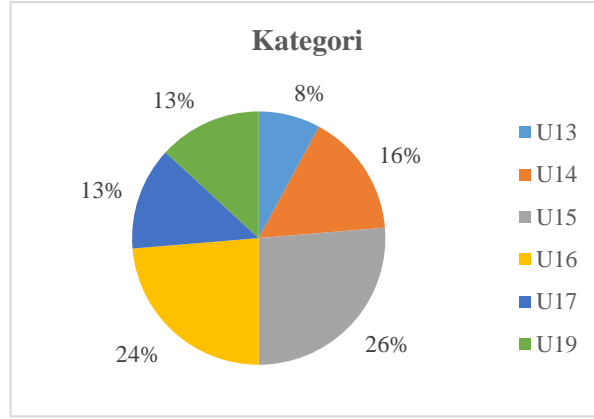
Araştırma Grubu

Bu çalışmaya, Türkiye Futbol Federasyonu İstanbul Gelişim Ligi'ne katılan futbol takımlarında görev yapan sekiz (8) kaleci antrenörü ve otuz sekiz (38) kaleci gönüllü olarak katılmıştır.

Kaleci antrenörleri "KA" ile, kalecilik yapan sporcular ise "K" olarak adlandırılmış ve kişi isimleri gizlenmiş ve katılımcılara numara verilmiş KA1, KA2, KA3 ve K1, K2, K3, şeklinde kodlama yapılmıştır. Kaleci antrenörlerine ait demografik bilgileri Tablo 1'de, 15.39 $\bar{x}$ yaş ortalaması bulunan kalecilere ait demografik bilgiler aşağıdaki grafiklerde belirtilmektedir.

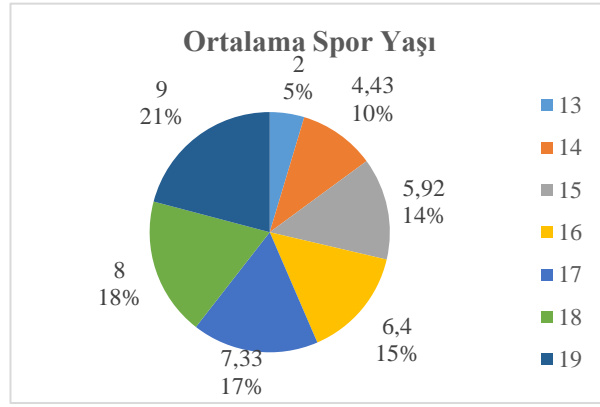
Tablo 1. Katılımcı kaleci antrenörlerinin demografik özellikleri

Katılımcı Kodu	Yaş	Eğitim Durumu	Antrenörlük Belgesi	Kaleci Antrenörlük Yılı
KA1	62	Lise	UEFA A / TFF A	23
KA2	58	Lise	UEFA B / TFF A	10
KA3	43	Lise	TFF C / TFF B	4
KA4	62	Lise	UEFA B / TFF A	5
KA5	25	Lise	TFF C	1
KA6	40	Üniversite	UEFA B / TFF A	10
KA7	40	Üniversite	UEFA B / TFF A	10
KA8	33	Lise	UEFA B	2
Katılımcıların Yaş Ortalaması	45.37			8.15

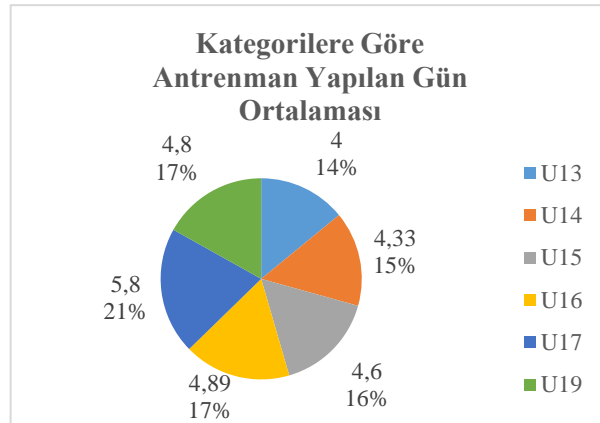
Grafik 1. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı

Grafik 1’de çalışmaya katılan kaleci sporcuların, %8’i U13, %16’sı U14, %26’sı U15, %24’ü U16, %13’ü U17, %13’ü U19 kategorilerinde mücadele etmektedir.

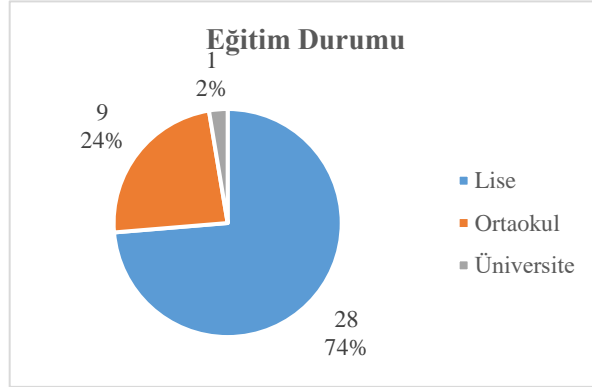
Grafik 2. Katılımcıların yaşlarına göre, spor yaşı dağılımı

Grafik 2’de çalışmaya katılan kaleci sporcuların ortalama spor yaşları ve yüzdesel dağılımları; U13 kategorisinde 2 yıl ve %5, U14 kategorisinde 4,43 yıl ve %10, U15 kategorisinde 5,92 yıl ve %14, U16 kategorisinde 6,4 yıl ve %15, U17 kategorisinde 7,33 yıl ve %17, U19 kategorisinde 9 yıl ve %21 olarak belirlenmiştir.

Grafik 3. Kategorilere göre antrenman yapılan gün ortalaması

Grafik 3’te çalışmaya katılan kaleci sporcuların haftalık ortalama antrenman günleri en az 4 gün, en çok ise 5,8 gün olarak belirlenmiştir.

Grafik 4. Katılımcıların eğitim durumu

Grafik 4’te çalışmaya katılan kaleci sporcuların eğitim durumlarının ağırlıklı olarak lise düzeyinde eğitim görmekte olduğu belirlenmiştir.

Grafik 5. Katılımcıların kaptanlık tecrübeleri

Grafik 5’te çalışmaya katılan kaleci sporcuların yarısının kaptanlık tecrübesi sahip olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında hem kaleci antrenörlerinden hem de kaleci sporculardan sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik soruların yer aldığı “Kişisel Bilgi Formu” ve etik kurallar çerçevesinde hazırlanan, araştırmanın amacı ile verilerin ne şekilde kullanılacağına belirtildiği “Bilgilendirme ve Onam Formu” nu imzalamaları istenmiştir.

Araştırmanın nitel bölümünde veri toplama aracı olarak, yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan görüşmelerde yer alan soruların genel konu başlıkları şu şekildedir: Kaleci antrenörlerinin mesleklerine yönelik algıları, kaleci antrenörlerinin sporcularına yönelik sergilediği tutum ve davranışlar, kaleci antrenörlerinin sporcuların gelişimlerine yönelik

planlamaları ve uygulamaları. Kaleci antrenörleri ile yapılan görüşmeler antrenman sahalarında, antrenman öncesi uygulanmış ve yaklaşık 30 dk sürmüştür.

Araştırmanın nicel bölümünde verilerin toplanabilmesi için sporculara yönelik Chelladurai ve Saleh (1980)'in geliştirmiş olduğu ve Türk sporcuları için uyarlama çevirisi Toros ve Tiryaki (2006) tarafından yapılmış olan “*Spor İçin Liderlik Ölçeği*” kullanılmıştır. Katılımcıların antrenman yaptığı tesiste, araştırmacı MK yüz yüze görüşmeleri gerçekleştirirken, eş zamanlı olarak araştırmacı GA ise kaleci sporculara “*Spor İçin Liderlik Ölçeği*”ni uygulamıştır. Spor için liderlik ölçeği 40 anket sorusu ve 5 alt boyutu bulunan bir ölçektir. Ölçek kapsamındaki her bir değişken 5’li Likert (1-Hiçbir zaman, 2-Nadiren, 3-Ara sıra, 4-Sık sık ve 5-Her zaman) derecelendirmesiyle ölçülmektedir.

Ölçeğin alt boyutlarında;

- Eğitici-öğretici davranış (Training and instruction behavior) 13 soruyla,
- Demokratik davranış (Democratic behavior) 9 soruyla,
- Otokratik davranış (Autoractic behavior) 5 soruyla,
- Sosyal destekleyici davranış (Social support behavior) 8 soruyla
- Pozitif geri bildirim (Positive feedback behavior) 5 soruyla ölçülmektedir.

Araştırma Yayın Etiği

Bu araştırma Haliç Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu’na 22.03.2023 tarihli 39 sayı numaralı etik kurul izni ile etik yönden uygun bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek 2003). Çalışmadan elde edilen veriler araştırmacılar tarafından incelenerek ana temalar bulunmuş ve sonrasında alt temalar altında sınıflandırılmıştır. İçerik analizi sürecinde, yapılan yüz yüze görüşmeler düz metne çevrilerek deşifre edilmiştir. Araştırmanın amacı kapsamında öbikleşen önemli temalar belirlenmiştir. Bu aşamadan sonra birbiriyle ilişkili alt temalar oluşturulmaya çalışılmıştır. Ortaya çıkan kavramları anlamlı bir ana tema altında toplanmasına dikkat edilmiştir.

Elde edilen verilerin geçerliliğini arttırmak için benzer alanlarda araştırma yapan başka araştırmacıların da görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmaya katılan kaleci antrenörlerinden elde edilen verilerin inandırıcılığı açısından, araştırmacı MK nın da kaleci antrenörü olması yapılan araştırmaya katkı sağlamıştır. Görüşmelerin katılımcıların antrenman sahalarında gerçekleşmesi kaleci antrenörlerinin daha gerçekçi cevaplar vermesine olanak vermiştir.

Bu araştırmayı gerçekleştiren araştırmacı takımı, hareket ve antrenman bilimleri, fiziksel aktivite ve sağlık ve spor psikolojisi gibi farklı uzmanlık alanlarından oluşmuştur. Bu durum araştırmanın iç güvenilirliğinin sağlanması açısından olumlu katkı sağlamıştır.

Toros ve Tiryaki (2006) tarafından hesaplanan iç tutarlılık katsayıları eğitim-öğretim için .80 demokratik davranış için .79 otoriter davranış için .41 sosyal destek için .75 ve pozitif geri bildirim için .60’tır. Bu çalışmada ise spor için liderlik ölçeğinden elde edilen nicel

verilerin madde analizi ve iç tutarlılığı SPSS 28.0 paket programında elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçeğin güvenirlik düzeyini test etmek için yapılan analiz sonuçlarına göre, Cronbach alfa katsayısının eğitici ve öğretici davranış alt boyutu için .78, demokratik davranış alt boyutu için .79, otokratik davranış alt boyutu için .50, sosyal destek davranışı alt boyutu için .51 ve pozitif geri bildirim davranış alt boyutu için .64 olarak bulunmuştur.

BULGULAR

Görüşmelerden elde edilmiş olan veriler, içerik analiziyle ulaşılan ana tema ve alt temalar ile ilgili alt temaların tekrarlanma sıklığını belirten frekans değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcı kaleci antrenörlerinin vermiş olduğu cevaplar, ilgili ana temalar, alt temalar ve frekans değerleri

Ana temalar	Alt temalar	Katılımcılar (n=8)	Frekans
Meslek Algısı f(12)	Değişen ve Gelişen Futbol	KA2, KA3, KA7	f(3)
	Modern Antrenman Teknikleri	KA1, KA3, KA4	f(3)
	Hata Önlemek	KA1, KA5, KA8	f(3)
	Tecrübe Aktarımı	KA1, KA2, KA5, KA6	f(4)
	Öğrenme Çıktıları	KA4, KA5, KA6	f(3)
Yaklaşım Tarzı f(12)	Eşit ve Adil Tutum	KA3, KA6, KA7, KA8	f(4)
	Söz Hakkı Vermek Pozitif İletişim	KA1, KA2, KA3, KA4, KA5, KA8 KA4, KA5	f(6) f(2)
Antrenman Planlama ve Uygulama f(13)	Açık ve Net Olmak	KA3, KA4, KA8	f(3)
	Alıştırmaların Tam Uygulanması Geri Bildirim	KA1, KA2, KA6 KA2, KA3, KA4, KA5, KA6, KA7, KA8	f(3) f(7)
Motivasyon f(7)	Olumlu Pekiştirme	KA1, KA2, KA4, KA5, KA7	f(5)
	Olumsuz Pekiştirme	KA6, KA8	f(2)

Tablo 2’de kaleci antrenörleriyle yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilen veriler 4 ana tema içerisinde sırasıyla; “kaleci antrenörlüğüne yönelik meslek algısı,” “yaklaşım tarzı,” “antrenman planlama ve uygulama,” “motivasyon” başlıklarıyla tabloda sunulmaktadır. Belirlenen kategoriler neticesinde 13 alt tema elde edilmiş olup, “kaleci antrenörlüğünün yeri ve önemi” kategorisinde, değişen ve gelişen futbol, modern antrenman teknikleri, hata önlemek, tecrübe aktarımı kodları; “yaklaşım tarzı kategorisinde,” eşit ve adil tutum, söz hakkı vermek, pozitif iletişim kodları; “antrenman planlama ve uygulama kategorisinde,” açık ve net olmak, alıştırmaların tam uygulanması, geri bildirim kodları; “motivasyon” kategorisinde, olumlu pekiştirme, olumsuz pekiştirme kodları yer almıştır.

Tablo 3. “Meslek Algısı” ana temasına yönelik alt temalar ve örnek ifadeler

Kategoriler	Kodlar	Örnek İfadeler	Katılımcılar
Meslek Algısı f(12)	Değişen ve Gelişen Futbol	...hal böyle olunca kalecilerin gelişen ve değişen futbol çerçevesinde çalışmalarına yön verebilmeleri için özel çalışmalar gerekmekte bu durumda kaleci antrenörüne ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır. (KA2)	KA2, KA3, KA7
	Modern Antrenman Teknikleri	...kalecinin bu performansı sürdürülebilmesi için pratik, teorik ve psikolojik olarak hazırlaması açısından önemlidir. (KA4)	KA1, KA3, KA4
	Hata Önlemek	Futbol takımında kalecinin önemi en az hata yapması gereken bir bölgede olduğunu ve en az hata yapan insanların daha başarılı olduğunu düşünüyorum. (KA5) Kaleci takımdan farklı olarak top tutuş, pozisyon alma gibi önemli beceriler kaleci antrenöründen öğrenebilir. Hatayı en aza düşürmek için kaleciyi çalıştıran kaleci antrenörü de bu anlamda önemlidir. (KA8)	KA5, KA8
	Tecrübe Aktarımı	Bu kadar önemli bir mevkinin hareket etmesinde çalıştırılmasında onu organize edecek tecrübeli deneyimli ve donanımlı bireylerinin kaleciyi antrene etmesi çok önemlidir. (KA1)	KA1, KA2, KA5, KA6

Tablo 3’te sunulan verilerde, kaleci antrenörlüğü mesleğinde tecrübe aktarımının önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca değişen ve gelişen futbol oyunu içerisinde kalecinin, müsabakalara hazırlanmasında ve devamında takım antrenöründen ayrı olarak özel bir antrenöre (kaleci antrenörü) ihtiyacı olduğu vurgulanmıştır.

Tablo 4. “Yaklaşım tarzı” ana temasına yönelik alt temalar ve örnek ifadeler

Kategoriler	Kodlar	Örnek İfadeler	Katılımcılar
Yaklaşım Tarzı f(12)	Eşit ve Adil Tutum	Her sporcuya eşit yaklaşan, iyi ve kötü günde destekçisi olacak bir tutum sergilerim. (KA3) Yaş gruplarına göre tutum ve davranışlarım değişiklik gösterebilir. (KA7) Yerine göre hoca sporcu ilişkisi yerine göre abi kardeş ve arkadaş gibi sevgi ve saygı çerçevesinde bir tutum sergilerim. (KA8) ...göstermiş olduğu performansa yönelik fikir alışverişinde bulunur, eksik ve hatalı bulduğum noktaları onunla paylaşır, eksiklerini gidermek ve onu geliştirmek için çalışmalarımızı birlikte konuşarak planlarız. (KA2)	KA3, KA6, KA7, KA8
	Söz Hakkı Vermek	Antrenman ve maçlardaki eksik yönlerini birlikte belirleyip ve çalışıp düzeltmek açısından karşılıklı fikir alışverişi çok daha sağlıklı olacağı kanaatindeyim. (KA3). İlişkilerde en önemlisi iletişimdir. İletişim iyi olursa kalecinin performansı artacaktır diye düşünüyorum. (KA5)	KA1, KA2, KA3, KA4, KA5, KA8
	Pozitif İletişim	Antrenör kalecilerin sorabileceği soruları cevaplamak için kalecilere yakın olmalı, onları dinlemeli ve konuşmalıdır. Sporcuların karakter yapısını dikkate alarak onları cesaretlendiren ve rahatlatan konuşmalar yaparım. Bu olumlu yaklaşım antrenörün kalecisi ile güven ilişkisi için önemlidir. (KA4)	KA4, KA5,

Tablo 4’te sunulan verilerde, kaleci antrenörlerinin sporcularına karşı sergiledikleri yaklaşım tarzlarına yönelik cevaplar bulunmaktadır. Kaleci antrenörlerinin kalecilerine yönelik eşit ve adil tutum içerisinde oldukları, onlara söz hakkı vererek anlayış gösterdikleri ve pozitif bir iletişim içerisinde oldukları sonucuna varılmıştır.

Tablo 5. “Antrenman planlama ve uygulama” ana temasına yönelik alt temalar ve örnek ifadeler

Kategoriler	Kodlar	Örnek İfadeler	Katılımcılar
Antrenman Planlama ve Metot f(13)	Açık ve Net Olmak	Günlük ve haftalık periyotlarda antrenman içeriği önceden belirlenmelidir. Bu bilgilerin kalecilere açık ve net olarak aktarılması hem kaleci antrenörünün hem de kalecinin işini kolaylaştırır. (KA3) Antrenmanların tamamında kalecilere çok yakın olduğumuz için neyi, nasıl çalışacağımızı net bir şekilde anlatırım. Çalışmanın amacının ne olduğunu söyler anlayıp anlamadıklarımı sorarım. (KA4)	KA3, KA4, KA8
	Geri Bildirim	...onlara anlamadıkları yerlerde anında soru sormaları yönünde telkinlerde bulunurum. (KA5) Öğretmiş olduğumuz şeyleri maçlarda dönüt olarak geri almayı beklerim. (KA6)	KA2, KA3, KA4, KA5, KA6, KA7, KA8
	Alıştırmaların Tam Uygulanması	Kesin olarak çalıştırdıklarımızı uygulamalarını isterim. Çünkü her maçın kendine özel bir hikayesi var olduğundan o maça göre taktik olarak hazırlanır Dolayısıyla maçtaki gelişen pozisyonları çalıştığımız için o pozisyonlara cevap verilmesinin önemli olduğunu düşünürüm ve sporcularımdan bunun uygulanmasını beklerim. (KA1)	KA1, KA2, KA6

Tablo 5’te sunulan verilerde, kaleci antrenörlerinin tamamına yakınının geri bildirimine önem verdiği sonucuna varılmaktadır. Kaleci antrenörleri tarafından, sporculara karşı açık ve net olmanın hem kendilerinin hem de sporcuların işlerini kolaylaştırdığı ifade edilmiştir.

Tablo 6. “Motivasyon” ana temasına yönelik alt temalar ve örnek ifadeler

Kategoriler	Kodlar	Örnek İfadeler	Katılımcılar
Motivasyon f(13)	Olumlu Pekiştirici	Her kalecinin motivasyon şekli farklı olabilir. Kalecilere yetenekli olduklarına, azimle ve hırsıyla çalışarak başarılı olabileceklerini söylerim. Bana duydukları güven ortamı içinde motive eden tetikleyici sözler (afirin, sakın ol, yaparsın, vb) veya fiziksel dokunuşlar (alkışlamak, sırtına dokunmak, vb) yaklaşırım. Kalecilere hayal gücünü canlandıran, ilham veren örnek isimlerle hitap ederek konuşmalar yaparım. (Muslera, Altay, Uğurcan vb.) (KA4)	KA1, KA2, KA4, KA5, KA7
	Olumsuz Pekiştirici	Yapabildiği olumlu şeyler üzerinden giderek eksik yaptığı konuların da üstesinden gelebileceğine inandırmak çalışmalarında baş edebileceği şekilde sonuçlandırmak, motivasyonunu ve özgüvenini artıracaktır. (KA7) ...onların tembellik gösterdiği veya çalışmadıkları zamanlarda rakiplerinin çalıştıklarını ve yaşamak istedikleri hayatı rakiplerini yaşayacağını hatırlatırım (KA6) ...biraz da kızarak motivasyonlarını sağlamaya çalışırım. (KA8)	KA6, KA8

Tablo 6’da sunulan verilerde, motivasyon unsurunun olumlu ve olumsuz pekiştiriciler ile destelenebileceği vurgulanmaktadır.

Tablo 7. Sporculardan elde edilen tanımlayıcı istatistik bulgular

N=38	Min.	Maks.	$\bar{X}$	S
Eğitmen Öğretici Davranış	1	2.92	1.55	0.46
Demokratik Davranış	1.11	3.78	1.99	0.68
Otokratik Davranış	1.80	5	3.46	0.76
Sosyal Destek Arayışı	1.44	2.89	1.94	0.40
Olumlu Geri Bildirim	1	3.50	1.77	0.56

En yüksek ortalama değerin Otokratik Davranış alt boyutuna ait olduğu, en düşük ortalama değerin ise Eğitimci Davranış alt boyutuna ait olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcıların 3'ü (%8) U13, 6'sı (%16) U14, 10'u (%26) U15, 9'u (%24) U16, 5'i (%13) U17 ve 5'i (%13) U19 takımlarında oynamaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, futbol kaleci antrenörlerinin kendi algılarına ve çalıştırdıkları kalecilerin algılarına göre liderlik özelliklerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır. Tüm spor branşlarında sporcuların motor becerileriyle birlikte müsabakanın yarattığı baskı ve problemlerle başa çıkma, farklı şartlara uyum sağlama, disiplinli çalışma vb. faktörler başarı için gereklidir (Sulu ve ark., 2021). Bunları sağlayabilmek için yönlendirici, planlayıcı ve daha pek çok konu için sporculara liderlik yapabilecek bir antrenöre ihtiyaç duyulmaktadır (Nacar ve Kak, 2019). Yurt (2009), Toklu (2010), antrenörlerin liderlik tarzlarını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmalarda, liderlik özelliklerinin antrenörlerde mutlaka bulunması gereken bir özellik olduğunu ve hedeflenen amaçlara ulaşılmasında liderlik özelliklerine sahip antrenörlerin önemli bir rol oynadığı sonucuna varmışlardır. Antrenörlerin liderlik yaklaşımları ve sporcuların antrenörlerinin liderliğine dair algısı, spor performansını, sporcunun motivasyonunu, gruba bağlılığı etkilemektedir (Jowett ve Chaundy, 2004; Hampson ve Jowett, 2014).

Özsarı ve Kaplan'ın (2022) antrenörlerde bulunması istenen özelliklerin belirlenmesine yönelik yapmış oldukları nitel çalışmalarında, lider antrenör tarzının ön plana çıktığı görülmüştür. Høigaard ve ark., (2008), tarafından yapılan araştırmada, sporcuların antrenörlerinden karmaşık görevleri kolaylaştırmaları, sporcuların hatalarını düzeltmeleri, uygun teknik ve taktikleri açıklamaları, geri bildirimde bulunmaları gibi beklentileri bulunmaktadır. Bu çalışmaya katılan antrenörler liderlik özelliklerini tanımlarken bu tanımlanan özelliklere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Otte ve ark., (2020) tarafından yapılan araştırmada, antrenörlerin karar verme becerileri, zihniyet, atletiklik ve teknik becerileri başlıkları altında sporcularına destek verdikleri bildirilmiştir. Zihniyet başlığı altında cesaretlendirmek, odaklanma ve konsantrasyon, iş ahlakı temaları bulunmaktadır. Bu temaların bu araştırmada ulaşılan kodlara verilen cevaplar (açık ve net olmak, alıştırmaların tam uygulanması, pozitif iletişim, hata önlemek) ile benzer olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın nitel bölümünde kaleci antrenörleri ile yapılan görüşmelerin içerik analizi sonucunda; meslek algısı, yaklaşım tarzı, antrenman planlama ve uygulama, motivasyon ana kategorilerine ulaşılmıştır. Kalecilik yapan sporcular "Spor İçin Liderlik Ölçeği" cevaplarında, ölçeğin tanımlayıcı istatistik bulgularına göre, katılımcıların ortalama puanlarının en yüksek olduğu alt boyut otokratik davranış (± 3.46) alt boyutu, en düşük olduğu alt boyut ise eğitimci davranış (± 1.55) alt boyutudur. Kaleciler, antrenörlerini otokratik olarak tanımlamaktadırlar. "Otokratik liderlik" liderlik yaklaşımlarının en temel yaklaşımlarından bir tanesidir (De Cremer, 2006). Bu davranış stiline sahip olan liderler,

yapılacak işi yapılandırır ve organize ederler. Bu konuda, Yıldırım ve Kartal (2022), yapmış oldukları çalışmalarında otokratik liderlerin, çalışma koşul ve şartlarına önem veren, işlerine fazla odaklanan kişiler olduğunu bildirmiştir. Arıkan (2001) çalışmasında; otoriter liderlerin çoğu, örgütsel amaçları başarma konusunda başarılıdır, kriz yönetimi ve ani karar alma konusunda da oldukça başarılı olan otoriter liderler, olumlu bir yaklaşım içerisinde bulunduğu, grup içerisinde önderlik yapabilmekte ve ekip üyelerinden maksimum yeterliliği alabilmektedir.

Yılmaz ve Ceylan (2011), liderliği “seyircileri harekete geçirebilmek için bilgi, birikim ve deneyimlerini kullanarak onları etkileme süreci” olarak tanımlamışlardır. Genellikle maçlarda görülen, saha içerisinde kalecilerin, arkadaşlarının motivasyonu, yönlendirme vb. konularda etkin ve aktif rol alarak liderlik deneyimlerini yaşarlar. Çalışmamızda geçmişte kalecilik yapmış ve sonrasında kaleci antrenörlüğü mesleğine geçiş yapmış antrenörlerin, otokratik davranış ve stillerini devam ettirdikleri yapılan yüz yüze görüşmelere de belirlenmiştir.

Antrenörlerin liderlik özellikleri sporcuların motivasyonu, amaçlarına ulaşmaları ve daha iyi performans göstermeleri açısından önemli olmaktadır. Saybani ve ark., (2013) tarafından yapılan çalışmada, antrenörlerin transformasyonel liderlik stillerine sahip olması sporcuların spor bağlılığı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Pilus ve Saadan (2009) tarafından yapılan çalışmada, antrenörlerin liderlik stilleri ile sporcuların tatmini arasındaki ilişki değerlendirilmiş, sporcuların, antrenörlerinin eğitmen öğretici davranış stiline sahip olmasını tercih ettiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguya benzer şekilde, Nazarudin ve ark., (2009) tarafından yapılan çalışmada da sporcular tarafından en çok tercih edilen liderlik yaklaşımının eğitmen öğretici yaklaşım davranışı olduğu belirtilmiştir. Araştırmamızda sporcuların antrenörlerini otokratik olarak algıladığı ve en düşük ortalama değere sahip alt boyutun ise eğitmen öğretici davranış (± 1.55) alt boyutu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda kaleci antrenörlerinin daha öncesinde kalecilik tecrübeleri bulunmasına rağmen, eğitici konumuna geldiğinde ise uzmanlık ve bilgi seviyesi, empati, eğitim ve gelişim konularında, sporcu tatminine yönelik eksiklikleri olduğu ortaya çıkmıştır. Chelladurai (1990), eğitmen öğretici davranış stiline sahip antrenörlerin, sporcularının performanslarına ulaşmalarını sağlarken spor ortamında süreçten zevk almalarının da önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir.

Bu çalışmada sporcular, nicel analiz sonuçlarına göre antrenörlerini otoriter olarak tanımlarken, kaleci antrenörleri kendilerini eşit, adil, pozitif iletişim kuran, hata önleyen, geri bildirim alan kişiler olarak tanımlamaktadır. Sonuç olarak, antrenör ve sporcuların liderlik algılarının farklı olduğu belirlenmiştir.

Öneriler

- Araştırma daha geniş ve kapsamlı bir örneklem grubuna uyarlanabilir.
- Kalecilerin liderlik özellikleri araştırılabilir.
- Antrenörlük kurslarında, antrenörlere liderlik tipleri konusunda detaylı eğitim verilebilir.
- Sporda liderlik eğitimi verilmeden önce, katılımcılara eğitim kapsamındaki beklentileri sorulabilir.

- Sporda liderlik eğitimi sonrasında, katılımcılardan bu eğitim sonrası kendi kazanımlarına dair bir çalışma yapılabilir.
- Araştırmaların sonuçları, kaleci antrenörleri ile paylaşılabilir ve daha sonra araştırma tekrarlanarak eğitim etkisi belirlenebilir.

Çıkar Çatışması: Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma dizaynı, verilerin toplanması, istatistik analiz, makalenin hazırlanması MK, AP, YAK ve GA tarafından yapılmıştır.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Haliç Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu

Tarih: 22.03.2023

Sayı/Karar No: 39

KAYNAKÇA

- Arıkan, S. (2001). Otoriter ve demokratik liderlik tarzları açısından Atatürk' ün liderlik davranışlarının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 231-257. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/huniibf/issue/29681/319222>
- Atalay Mazlum, A., ve Mazlum, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde araştırma yönteminin belirlenmesi. *Route Education and Social Science Journal*, 16, 1-21. <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.705>
- Bozdağ, B., ve Ergin, M. (2021). The Effect of empathic tendencies of university students on their leadership behaviors preferred in sports. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 12, 60-87. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.347>
- Chelladurai, P., ve Saleh, S. D. (1980). Dimensions of leader behavior in sports: Development of a leadership scale. *Journal of Sport Psychology*, 2(1), 34-45. <https://doi.org/10.1123/jsp.2.1.34>
- Chelladurai, P. (1990). Leadership in sports: A Review. *International Journal of Sport Psychology*, 21, 328-354. Retrieved from <https://psycnet.apa.org/record/1992-00054-001>
- Çevik, S., ve Onağ, Z. (2019). Türkiye’de altyapıdan futbolcu yetişememesinin nedenleri ve çözüm önerileri üzerine nitel bir araştırma. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 326-343. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.637214>
- Çik, B., ve Küçük, V. (2019). Sporcular tarafından algılanan antrenör davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Eurasian Research in Sport Science*, 4(1), 7-17. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/eriss/issue/46550/584369>
- De Cremer, D. (2006). Affective and motivational consequences of leader self-sacrifice: The Moderating effect of autocratic leadership. *The Leadership Quarterly*, 17(1), 79-93. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2005.10.005>
- Güllü, S., ve Donuk, B (2019). Futbol antrenörlerinin duygusal emek ve antrenör yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 12(38), 58-79. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1549>

- Güngörmüş, H. A. (2010). Spor için liderlik ölçeğinin sporcuların antrenörün davranışlarını algılaması versiyonunun psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunibesyo/issue/28859/308729>
- Güzel, P., Gökçe Onağ, Z., ve Özbey, S. (2013). Futbol antrenörlerinin görüşlerine göre, takım başarısını etkileyen faktörler: Nitel bir araştırma. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(2), 125-145. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/psbd/issue/20580/219284>
- Hampson, R., ve Jowett, S. (2014). Effects of coach leadership and coach-athlete relationship on collective efficacy. *Scandinavian journal of medicine ve science in sports*, 24(2), 454-460. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2012.01527.x>
- Høigaard, R., Jones, G. W., ve Peters, D. M. (2008). Preferred coach leadership behaviour in elite soccer in relation to success and failure. *International Journal of Sports Science and Coaching*, 3(2), 241-250. <http://dx.doi.org/10.1260/174795408785100581>
- Jowett, S., ve Chaundy, V. (2004). An Investigation into the impact of coach leadership and coach-athlete relationship on group cohesion. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 8(4), 302. <http://dx.doi.org/10.1037/1089-2699.8.4.302>
- Kubat, A., ve Yıldız, Ö. (2022). Futbol altyapı antrenörlerinin altyapı eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 128-148. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2425120>
- Mackey, A. J., ve Bryfonski, L. (2018). Mixed methodology. In A. Phakiti, P. De Costa, L. Plonsky., & S. Starfield (Eds.), *The Palgrave Handbook of Applied Linguistics Research Methodology* (p. 103-121). Palgrave. https://doi.org/10.1057/978-1-137-59900-1_5
- Nacar, E., ve Kak, Y. (2019). Elazığ ilindeki farkı spor branşlardaki profesyonel takımlarda görev yapan antrenörlerin liderlik tarzlarının belirlenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 3(2), 01-10. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/seder/issue/44750/533734>
- Nazarudin, M. N. B. H., Fauzee, O. S. M., Jamalis, M., Geok, K. S., ve Din, A. (2009). Coaching leadership styles and athlete satisfaction among malaysian university basketball team. *Research Journal of International Studies*, 9(1), 9, 4-11.
- Ongan, H., ve Demiröz, D. M. (2010), *Futbolun tarihi*, Akademik, Futbol.
- Otte, F. W., Millar, S. K., ve Klatt, S. (2020). How does the modern football goalkeeper train? An Exploration of expert goalkeeper coaches' skill training approaches. *Journal of Sports Sciences*, 38(11-12), 1465-1473. <https://doi.org/10.1080/02640414.2019.1643202>
- Özsarı, A., ve Kaplan, T. (2022). Amatör futbolcuların antrenörlerde bulunmasını istedikleri liderlik tarzlarının tespiti. *Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 111-118. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dujoss/issue/72736/1179008>
- Pilus, A. H. M., ve Saadan, R. (2009). Coaching leadership styles and athlete satisfactions among hockey team. *Journal of Human Capital Development*, 2(1), 77-87.
- Saybani, H., Yusof, A., Soon, C., Hassan, A., ve Zardoshtian, S. (2013). Athletes' satisfaction as mediator of transformational leadership behaviors of coaches and football players' sport commitment relationship. *World Applied Sciences Journal*, 21(10), 1475-1483. <http://dx.doi.org/10.5829/idosi.wasj.2013.21.10.269>
- Sejeli, D. S., ve Mansor, N. A. (2015). Leadership derailment: Does self-leadership matters? *International Journal of Economics and Financial Issues*, 5(1), 22-26. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijefi/issue/31972/352252>
- Sipahi, S., ve Donuk, B. (2010). Analitik hiyerarşi prosesi (AHP) tekniği ile futbol antrenörlerinin sahip olması gereken özelliklerinin analizi. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 1, 132-142. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/msgsusbd/issue/46951/589179>
- Sulu, B., Bayar Koruç, P., ve Çakaloğlu, E. (2021). Bireysel ve takım sporcularının öz-yeterlik ve stresle başa çıkma stratejileri. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2), 112-122. <http://dx.doi.org/10.33689/spormetre.800249>
- Sunay, H., ve Kaya, B. (2018). Türkiye ile Almanya futbol altyapılarının incelenerek karşılaştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 126-139. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spormetre/issue/40788/453806>

- Spracklen, K. (2009). *The Meaning and purpose of leisure: Habermas and leisure at the end of modernity*. Palgrave Macmillan Ltd., 2-13. <https://doi.org/10.1057/9780230239500>
- Terlemez, M. (2019). Antrenörlerin davranış özellikleri, ilke ve çalışma yöntemleri. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 1(3), 19-28. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/anadoluakademi/issue/49761/638436>
- Toklu, O. (2010). *Tenis antrenörlerinde liderlik özellikleri ve öz yeterlilik arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. Yüksek lisans tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Toros, T., ve Tiryaki, Ş. (2006). *Sporda liderlik ölçeği'nin-futbolcuların antrenör davranışlarını algılaması versiyonunun-geçerlik ve güvenirlik çalışması*. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiriler kitabı içinde (ss. 1320-1322).
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, D., ve Kartal, S. (2022). İş tatmininin örgütsel bağlılık üzerindeki etkisinde liderlik tarzlarının aracılık rolü. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 14(26), 187-200. <https://doi.org/10.20990/kilisiibfakademik.1082662>
- Yıldız, S. M., ve Saygın, Ö. (2005). Futbol oyununda bir kalecinin uygulayacağı takım taktiklerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 46-50. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/fudad/issue/47056/591959>
- Yılmaz, A., ve Ceylan, Ç. B. (2011). İlköğretim okul yöneticilerinin liderlik davranış düzeyleri ile öğretmenlerin iş doyumunu ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(2), 277-394. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108206>
- Yorulmazlar, M. M. (2021). Futbol antrenörleri piyasasında istihdam. *Spor Eğitim Dergisi*, 5(2), 55-65. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/seyder/issue/62382/934071>
- Yurt, O. (2009). *Taekwondo antrenörlerinin liderlik tarzları*. Yüksek lisans tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

